

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Кафедра майстерності актора

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчальної роботи

“_____” _____ 20__ року

а. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи вокального виконавства» («Основи вокалу»)
(шифр і назва навчальної дисципліни)

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань – 02 Культура і мистецтво
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність – 026 «Сценічне мистецтво»
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма: Акторське мистецтво драматичного театру та кіно _
(назва спеціалізації)

факультет Театрального мистецтва
(назва факультету)

Харків, ХДАК, 2019 рік

Робоча програма «Основи вокального виконавства» («Основи вокалу»)

(назва навчальної дисципліни)

для студентів за напрямом підготовки 02 Культура і мистецтво, спеціальністю 026 Сценічне мистецтво.

„___” _____, 2019_ року – 16 с.

Розробники:

О. В. Єрошенко, доцент кафедри майстерності актора, канд. мистецтвознавства, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри майстерності актора

Протокол від. “___” _____ 2019 року № ___

Завідувач кафедри (циклової, предметної комісії) майстерності актора

_____ (Кікоть А. А.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“___” _____ 2019 року

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за напрямом підготовки (спеціальністю) 026 Сценічне мистецтво _____

(шифр, назва)

Протокол від. “___” _____ 2019 року № ___

“___” _____ 2019 року Голова _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Харківська державна академія культури, 2019 рік

© Єрошенко О. В., 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Професійна	
Розділів – 4 Тем – 10	Спеціальність 026 Сценічне мистецтво	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		2-3-й	1-2-й
Загальна кількість годин для денної форми навчання – 180		Семестр	
		3-6-й	1-3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 1,65	Перший рівень вищої освіти (освітній рівень бакалавр)	Лекції	
		– год.	– год.
		Практичні, семінарські	
		– год.	– год.
		Індивідуальні (Лабораторні)	
		68 год.	12 год.
		Самостійна робота	
112 год.	168 год.		
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: залік, іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання — 68 аудиторних / 112 самостійна (0,607)

для заочної форми навчання — 12 аудиторних / 168 самостійна (0,071)

2. Заплановані результати навчання

Під час вивчення навчальної дисципліни «Основи вокального виконавства» («Основи вокалу») студенти отримують уявлення про вокальне мистецтво, його жанрові та стилеві ознаки, та знайомляться з практичними засадами сольного співу.

У межах реалізації компетентнісного підходу до підготовки фахівців навчальна дисципліна має забезпечити формування у студентів вмінь та здатностей, пов'язаних із розумінням специфіки вокального виконавства в царині драматичного театру та кіно. Компетентності та програмні результати навчання, для формування яких використовується ця навчальна дисципліна, відповідають освітній програмі «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Програмні компетентності, якими повинен володіти студент:

оперувати специфічною системою виражальних засобів (пластично-зображальними, акторсько-виконавськими, вокально-виконавськими) при створенні та демонстрації сценічного образу; засвоїти анатомо-фізіологічну будову голосового апарату, загальні засади співацького голосоутворення; гігієнічні правила поводження з голосовим апаратом; володіти базовими термінами теоретичної та практичної царини вокального мистецтва; розуміти основні принципи самостійної роботи над вокальним репертуаром. Під час вивчення даної дисципліни

студент також повинен оволодіти такими компетентностями як: здатність створювати на сцені відповідні художні інтерпретації різножанрових вокальних творів; донесення до глядача авторського задуму; здійснення виконавської діяльності на базі програмних знань і навичок репетиційної роботи й концертних виступів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати : будову голосового апарату, загальні гігієнічні правила поведінки з голосовим апаратом; базовий тезаурус вокально-виконавської сфери;

вміти: виконувати програмні вокальні твори (в межах діапазону півтори октави), використовуючи базову співацьку технологію, інтонаційно чисто, музично виразно, відповідно до жанру та стилю твору; застосовувати практичні навички і теоретичні знання зі сфери вокальної галузі щодо питань професійної виконавської практики; проводити загальний музично-виконавський аналіз художнього вокального репертуару;

мати навички: самостійно працювати над музично-літературним текстом вокального твору; пошуку індивідуальних вокально-виконавських рішень; знаходження особистих шляхів втілення музично-сценічних образів; самостійно працювати над вправами, спрямованими на вивільнення та укріплення м'язів голосового апарату (артикуляційних і дихальних органів); контролю голосового навантаження.

Ці результати навчання є достатніми для вирішення визначених виконавських вокально-сценічних завдань у майбутній професійній діяльності актора драматичного театру і кіно та для подальшого навчання за освітньою програмою.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ I. РОЗВИТОК ПРИРОДИ СПІВАЦЬКОГО ГОЛОСУ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА

Тема 1. Підготовка голосового апарату до фонаційного процесу

Визначення музичних і співацьких даних студента. Ознайомлення студента з анатомо-фізіологічною будовою голосового апарату та загальними гігієнічними правилами поведінки з голосовим апаратом. Визначення типу голосу студента. Розучування нескладного вокалізу із сольфеджуванням нот або вокалізацією на найзручнішу голосну, народної пісні в обробці композитора для голосу та фортепіано.

Тема 2. Формування навичок співацького звукоутворення

Розвиток музичного слуху, формування уявлень про правильне співацьке звучання голосу. Ознайомлення із загальними засадами співацького голосоутворення, координацією роботи органів голосового апарату під час співу. Оволодіння співацьким типом дихання (найбільш рекомендованим для співу є нижньореберно-діафрагмальний (косто-абдомінальний) тип); розуміння прерогативи типу співацького (свідомого, уповільненого) видиху над типом вдиху. Усвідомлення студентом реєстрової будови співацького голосу, взаємодії дихання та голосниць на підставі використання різних видів співацької атаки. Підбір оптимальної величини імпедансу на основі індивідуального підходу.

Вивчення одного вокалізу та двох-трьох різностильових вокальних творів з текстом, які добираються згідно індивідуальних даних кожного студента (романс доглинкінської доби або пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора; пісня (арія) з оперети чи мюзиклу або пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму, дитяча пісня; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Розділ II. РОЗВИТОК МУЗИЧНО-СПІВАЦЬКИХ НАВИЧОК

Тема 3. Опанування основами вокальної мови

Формування музичного співацького тону разом із дикційною чіткістю. Усвідомлення студентом особливої, відмінної від мови, координації голосового апарату під час співу. Утворення співацького слова на основі правильно сформованого співацького звуку;

формування відчуття вільної глотки під час співу, розвиток активності артикуляторних органів. Опанування рівністю звучання голосних в співі та оволодіння співацькими орфоепічними нормами вимовляння на центральній ділянці діапазону.

Розучування одного вокалізу, двох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або твір західноєвропейського старовинного композитора, або пісня (арія) з оперети чи мюзиклу, або пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму, дитяча пісня; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Тема 4. Розвиток резонансної техніки співу

Усвідомлення студентом головного та грудного резонування як індикаторів правильності співацького звуку. Напрацювання «високої позиції» звуку в співі як суб'єктивного відображення у відчуттях якості звучання голосу. Формування близькості й польотності співацького звуку, насиченості та оксамитовості тембру шляхом виховання голосу на правильній резонансній основі.

Розучування одного вокалізу, двох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або твір західноєвропейського старовинного композитора, або пісня (арія) з оперети чи мюзиклу, або пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Тема 5. Формування почуття опори під час співу

Усвідомлення студентом почуття опори як одного з найважливіших відчуттів у співі, що характеризує стійкий, правильно сформований звук («оперте звучання») і манеру голосоутворення («спів на опорі»). З'ясування зон «вокально-тілесної схеми» (за Р. Юссоном) та формування відчуття основних зон «вокально-тілесної схеми» під час співу. Поступове оволодіння почуттям співацької опори, що створює відчуття впевненості та зручності під час фонації.

Розучування одного вокалізу, двох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або твір західноєвропейського старовинного композитора, або пісня (арія) з оперети чи мюзиклу, або пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Освоєння вміння триматися на сценічному майданчику під час вокального виступу та застосування отриманих музично-співацьких навичок студентами денної форми навчання під час іспиту по закінченні IV семестру (згідно навчального плану), що проходить у формі академічного концерту – публічного виконання вокальної програми, яка складається з трьох різностильових творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора; пісня з кінофільму, мультфільму, театральної вистави, оперети чи мюзиклу або твір західноєвропейського старовинного композитора; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано).

Розділ III. УДОСКОНАЛЕННЯ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК

Тема 6. Розвиток вокального слуху

Розвиток вокального слуху – особливого виду музичного слуху, який містить звуковисотний, динамічний, тембровий, ритмічний слух, а також здатність відчувати не тільки особливості правильного співацького звучання, але й роботу голосового апарату, м'язово розуміти, що робить інший співак під час фонації. Розвиток свідомого відчуття основних зон «вокально-тілесної схеми» (за Р. Юссоном) під час співу.

Розучування одного вокалізу, двох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або твір західноєвропейського

старовинного композитора, або пісня (арія) з оперети чи мюзиклу, або пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Тема 7. Засоби удосконалення співацького голосу

Подальше напрацювання музично-співацьких навичок, набутих впродовж попереднього навчання, їх розширення та розвиток. Постійне удосконалення музичного слуху студента. Поступовий розвиток діапазону голосу, робота над збагаченням тембрових якостей голосу. Напрацювання польотності звучання на робочому голосовому діапазоні. Постійне удосконалення вокального слуху, подальший розвиток м'язових (дихальних, артикуляційних тощо) та резонаторних відчуттів, які приймають участь у контролі та регулюванні процесу співу. Розвиток та удосконалення голосу студента через вимоги музики. «Розумно добрані художні твори є основним засобом виховання співака» [Л. Дмитриев. «Основы вокальной методики», Москва, 1968; С. 576]. Поступовий та послідовний розвиток вокально-технічних та художньо-виконавських навичок студента в роботі над музично-художніми творами.

Розучування одного вокалізу, трьох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або твір західноєвропейського старовинного композитора, або пісня (арія) з оперети чи мюзиклу; пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Тема 8. Розвиток самоконтролю під час співу

Розуміння вокальної техніки як продукту психічної діяльності людини, співацьких емоцій як чинника, що сприяє напрацюванню вокальних навичок. Усвідомлення студентом значення розвитку музичного слуху як головного регулятора вокальної функції та цілеспрямована самостійна робота студента-актора в означеному напрямку. Удосконалення вокального слуху як значущої здатності самостійно оцінювати фонацію та дії, що її зумовлюють. Поступове та цілеспрямоване формування самоконтролю студента-актора. Виховання і формування стану «вокально-творчого спокою» (М. Микиша) під час співу.

Освоєння вміння триматися на сценічному майданчику під час вокального виступу та застосування отриманих музично-співацьких навичок за період вивчення дисципліни «Основы вокального виконавства» («Основы вокалу») студентами заочної форми навчання під час виступу на заліку по закінченні II семестру (згідно навчального плану), що проходить у формі академічного концерту – публічного виконання вокальної програми, яка складається з трьох різностильових творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора; пісня з кінофільму, мультфільму, театральної вистави, оперети чи мюзиклу або твір західноєвропейського старовинного композитора; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано).

Розділ IV. РОЗВИТОК ВИРАЗНОСТІ СПІВУ СТУДЕНТА-АКТОРА

Тема 9. Вокально-виконавський стиль

Подальший розвиток вокально-технічних і художньо-виконавських навичок студента в роботі над вокальним твором. Поступове удосконалення вокального слуху студента. Розвиток правильного звуковедення, інтонаційної чистоти, гнучкості голосу, почуття музичної форми на творах старовинних західноєвропейських класичних майстрів. Оволодіння художньо-виконавськими навичками втілення різноманітного характеру народних пісень. Розвиток виконавських здібностей студента на романсовій творчості композиторів доглинкінської доби та на вибраних нескладних вокальних творах зарубіжних і українських композиторів-класиків. Засвоєння різнопланових вокально-художніх стилів виконання творів композиторів-романтиків, творів українських і зарубіжних композиторів ХХ ст., пісень (арій) з оперет, мюзиклів, театральних постанов, кінофільмів, особливостей виконання дитячих пісень (надто, з кінофільмів, мультфільмів), а також вокальних творів сучасних українських і зарубіжних

композиторів. Підбір вокально-педагогічного репертуару визначається з урахуванням вокально-технічної розвиненості та музично-артистичних здібностей кожного студента на основі головних принципів співацького виховання. Формування художньо-виконавських навичок втілення вокально-сценічного образу запропонованих до вивчення музичних творів; збереження та розвиток почуття самоконтролю студента під час співу.

Розучування трьох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або твір західноєвропейського старовинного композитора, або пісня (арія) з оперети чи мюзиклу; пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких та художньо-виконавських навичок кожного студента.

Тема 10. Сценічна майстерність виконавця

Удосконалення техніки володіння основними видами звуковедення, тембрового забарвлення звучання голосу в межах всього співацького діапазону студента-актора (приблизно півтори октави), гнучкості володіння співацьким диханням. Оволодіння різноманітними засобами музично-художньої виразності. Розвиток художньої емоційності під час вокального виконання, вміння перейнятися змістом виконуваного твору, використання акторської техніки для досягнення достатньої сили впливу на слухача (глядача). Засвоєння основних правил і способів подолання сценічного хвилювання. Формування навичок проведення музично-виконавського аналізу художнього вокального репертуару. Прищеплення встановлених основних правил у підході до розучування нового твору. Формування навичок проведення музично-режисерської роботи над вокальним твором (за К. Станіславським), визначення її складових. Закріплення основних принципів самостійної роботи над вокальним репертуаром, застосування напрацьованих вмінь і навичок у власній виконавській інтерпретації художнього вокального образу.

Розучування трьох нових різностильових вокальних творів (старовинна арія західноєвропейського композитора або пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або пісня (арія) з оперети чи мюзиклу; пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано).

Застосування отриманих вокально-технічних і художньо-виконавських навичок за період вивчення дисципліни «Основи вокального виконавства» («Основи вокалу») студентами денної форми навчання під час виступу на іспиті по закінченні VI семестру (згідно навчального плану). Публічне виконання програми, яка складається з трьох різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора; пісня (арія) з оперети чи мюзиклу або пісня з театральної вистави, кінофільму, мультфільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано). Репертуар добирається індивідуально, з урахуванням вокально-виконавських здібностей та рівня їх розвитку кожного студента.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лб	інд	с.р.		л	п	лб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Розвиток природи співацького голосу майбутнього актора												
Тема 1. Підготовка голосового апарату до фонаційного процесу	8				3	5	7,5				0,5	7
Тема 2. Формування навичок співацького звукоутворення	37				14	23	7,5				0,5	7
Разом за Розділом 1	45				17	28	15				1	14
Розділ 2. Розвиток музично-співацьких навичок												

Тема 3. Опанування основами вокальної мови	16			6	10	15			1	14
Тема 4. Розвиток резонансної техніки співу	16			6	10	15			1	14
Тема 5. Формування почуття опори під час співу	13			5	8	15			1	14
Разом за Розділом 2	45			17	28	45			3	42
Розділ 3. Удосконалення вокально-виконавських навичок										
Тема 6. Розвиток вокального слуху	13			5	8	15			1	14
Тема 7. Засоби удосконалення співацького голосу	24			9	15	30			2	28
Тема 8. Розвиток самоконтролю під час співу	8			3	5	15			1	14
Разом за Розділом 3	45			17	28	60			4	56
Розділ 4. Розвиток виразності співу студента-актора										
Тема 9. Вокально-виконавський стиль	21			8	13	30			2	28
Тема 10. Сценічна майстерність виконавця	24			9	15	30			2	28
Разом за Розділом 4	45			17	28	60			4	56
Усього годин	180			68	112	180			12	168
ІНДЗ										
Усього годин	180			68	112	180			12	168

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Основні складові співацького голосового апарату	5	7
2	Основні завдання постановки голосу артиста-співака	23	7
3	Робота артикуляційного апарату під час співу	10	14
4	Резонансна основа співу	10	14
5	Оперте голосоутворення в співі	8	14

6	Вокальний слух як специфічне співацьке відчуття	8	14
7	Основні шляхи розвитку вокально-технічних навичок	15	28
8	Види самоконтролю актора-співака	5	14
9	Вокально-стильові характеристики виконавства	13	28
10	Розвиток виконавської виразності в співі	15	28
	Разом	112	168

8. Індивідуальні (індивідуально-дослідні) завдання

9. Методи контролю

Підсумковий контроль засвоєння знань та вмінь здійснюється у формі іспиту на IV і VI семестрах (денна форма навчання) і заліку на II семестрі (заочна форма навчання). Іспити й залік проводяться у формі академічного концерту (публічне виконання трьох програмних вокальних творів). **Передбачено періодичні (рубіжні) етапи контролю** рівня опанування навчальної програми курсу у формі перевірки практичних вокально-виконавських завдань двічі на семестр (денна форма навчання): публічний виступ (виконання одного (III семестр) та двох і трьох (IV-VI семестри) програмних вокальних творів); контрольні уроки, поточна перевірка знання студентами музично-літературного тексту творів вокально-педагогічного репертуару та вміння його правильно відтворювати під час співу, перевірка якості виконання завдань самостійної роботи студентів та вокальні виступи на творчих заходах.

10. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Приклад для заліку (заочна форма навчання)

Поточне тестування та самостійна робота								Підс. контр. залік	Сума
Розділ I		Розділ II			Розділ III				
T. 1	T. 2	T. 3	T. 4	T. 5	T. 6	T. 7	T. 8	40	100
3,5	4	7,5	7,5	7,5	7,5	15	7,5		

T. 1, T. 2...T. 8 – теми розділів.

Приклад для екзамену (денна форма навчання)

Поточне тестування та самостійна робота					Підс. контр. іспит	Сума
Розділ I		Розділ II				
T. 1	T. 2	T. 3	T. 4	T. 5	40	100
2,5	25	13	11	8,5		

T. 1, T. 2...T. 5 – теми розділів.

Визначення рейтингу навчальної діяльності студента з дисципліни (денна форма навчання)

Семестри III-IV (поточне тестування)					підс. контр.	сума	Семестри V-VI (поточне тестування)					підс. контр.	сум
Розділ I		Розділ II					Іспит	Розділ III			Розділ IV		
27,5		32,5			40	100		32,5			27,5		40
T1	T2	T3	T4	T5			T6	T7	T8	T9	T10		
2,5	25	13	11	8,5			10,5	14,5	7,5	14	13,5		

Шкала нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

підсумковий контроль (у формі академічного концерту): іспит, залік – до 40 балів;
 перевірка практичних завдань (у формі публічного виступу) – 3-5 балів; 3 перевірки практичних завдань (у формі публічного виступу) – до 15 балів;
 контрольний урок – 2-4 бали; 2 контрольних уроки – до 8 балів;
 звіт про самостійну роботу – 1-3 бали;

II курс: 2 звіти про с/р – до 6 балів; III курс: 4 звіти про с/р – до 12 балів;
 поточна перевірка – 0,5-1 бал;
 відвідування заняття (1 інд. година) – 0,5 бала, 17 занять (семестр) – до 8,5 балів.

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю, пов'язана із творчо-виконавською специфікою навчальної дисципліни «Основи вокального виконавства» («Основи вокалу»), що передбачає під час іспиту або заліку обов'язкове сценічне виконання студентом програми з трьох вокальних творів:

(до) іспиту, заліку – до 60 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

Основна

1. Аникеева З. Как развить певческий голос / З. Аникеева, Ф. Аникеев. — Кишинев : Штиинца, 1981. — 124 с. : ил.
2. Антонюк В. Постановка голоса : навч. посібник для студ. вищих муз. навч. закладів / В. Антонюк. — К. : Укр. ідея, 2000. — 68 с.
3. Аспелунд Д. Развитие певца и его голоса / Д. Аспелунд. — М. ; Л. : Музгиз, 1952. — 192 с.
4. Васенина К. В. Проблема слова в пении / К. В. Васенина // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1969. — Вып. 4. — С. 145–162.
5. Гонтаренко Н. Сольное пение: секреты вокального мастерства / Н. Гонтаренко. — Изд. пятое. — Ростов н/Д. : Феникс, 2008. — 184 с. : ил.
6. Дмитриев Л. Б. Гласные в пении / Л. Б. Дмитриев // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музгиз, 1962. — Вып. 1. — С. 77–130.
7. Дмитриев Л. Основы вокальной методики / Л. Дмитриев. — М. : Музыка, 1968. — 676 с. ; 2004. — 368 с. : нот., ил.
8. Дорошенко В. Сольний спів як засіб виховання студента-актора: навчально-методичний посібник / В. Дорошенко. — Х. : Колегіум, 2010. — 152 с.
9. Евтушенко Д. Г. О впеvании вокальных произведений / Д. Г. Евтушенко // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1967. — Вып. 3.— С. 98–119.
10. Євтушенко Д. Роздуми про голос / Д. Євтушенко. — К. : Муз. Україна, 1979. — 92 с.
11. Егоров А. Гигиена голоса и его физиологические основы / А. Егоров ; под общ. ред. Н. И. Жинкина. — М. : Музгиз, 1962. — 176 с.
12. Зданович А. Некоторые вопросы вокальной методики / А. Зданович. — М. : Музыка, 1965. — 148 с.
13. Ковнер Ю. А. Тренировочные упражнения в развитии певческого голоса / Ю. А. Ковнер // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1976. — Вып. 5. — С. 39–60.

14. Кочнева И. Вокальный словарь / И. Кочнева, А. Яковлева. — Л. : Музыка, 1988. — 70 с.
15. Люш Д. Развитие и сохранение певческого голоса / Д. Люш. — К. : Муз. Україна, 1988. — 144 с.
16. Мадишева Т. П. Інтонаційно-фонетичний аспект вокального виконавства / Т. П. Мадишева // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ. ін-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. — Х., 2002. — Вип. 9. — С. 38–49.
17. Манжос Л. Методика постановки голоса. Ч. II. : учеб. пособие / Л. Манжос. — Славянск : Печатный двор, 2003. — 116 с.
18. Менабени А. Г. Самостоятельная работа студента при обучении сольному пению / А. Г. Менабени // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1976. — Вып. 5. — С. 247–261.
19. Мигай С. И. Дыхание в пении / С. И. Мигай // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1969. — Вып. 4. — С. 163–179.
20. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва / М. Микиша. — К. : Муз. Україна, 1971. — 92 с.
21. Мирзоева М. М. Анализ исполняемого вокального произведения / М. М. Мирзоева // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1964. — Вып. 2. — С. 5–51.
22. Михайлова Т. Н. О вокально-технической подготовке репертуара / Т. Н. Михайлова // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1967. — Вып. 3. — С. 91–97.
23. Морозов В. Вокальный слух и голос / В. Морозов. — М. ; Л. : Музыка, 1965. — 83 с.
24. Морозов В. Искусство резонансного пения. Основы резонансной теории и техники / В. Морозов ; Моск. гос. консерватория им. П. И. Чайковского и др. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Моск. гос. консерватория, 2008. — 590 с. : ил. — (Искусство и наука).
25. Морозов В. Тайны вокальной речи / В. Морозов. — Л. : Наука, 1967. — 204 с.
26. Мотт-Заботина И. М. О работе над вокальным произведением / И. М. Мотт-Заботина // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музгиз, 1962. — Вып. 1. — С. 131–146.
27. Павлицева О. Методика постановки голоса / О. Павлицева. — Л. : Музыка, 1964. — 124 с.
28. Петрова Е. О динамике звука певческого голоса / Е. Петрова. — М. : Музгиз, 1963. — 47 с.
29. Прохорова Л. Українська естрадна вокальна школа : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. культ. та мист. / Л. Прохорова. — Вінниця : Нова книга, 2006. — 384 с.
30. Ройзен Г. М. О голосообразовании в пении и речи / Г. М. Ройзен // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1969. — Вып. 4. — С. 85–99.
31. Ройзен Г. Особенности формирования певцов-актеров театра музыкальной комедии : учеб.-метод. пособ. для пед. и студ. театр. учеб. заведений / Г. Ройзен. — М., 1976. — 80 с.
32. Рудаков Е. О регистрах певческого голоса и переходах к прикрытым звукам / Е. Рудаков // Музыкальное искусство и наука. — М., 1970. — Вып. 1. — с. 52–58.
33. Садовников В. Орфоэпия в пении / В. Садовников. — М. : Музгиз, 1958. — 79 с.
34. Садовников В. Элементы художественно-исполнительского становления певца / В. Садовников // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1969. — Вып. 4. — С. 112–136.
35. Стахевич О. Основы вокальної педагогіки. Ч. 1. Природно-наукові теорії сольного співу : навч. посібник / О. Стахевич. — Х. ; Суми : ХДАК : Сум. ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. — 92 с.
36. Стулова Л. Вопросы вокального воспитания актера драматического театра : учеб.-метод. пособие / Л. Стулова. — М., 1974. — 100 с.
37. Трегубов С. Л. Слово в пении актера музыкального театра / С. Л. Трегубов // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1969. — Вып. 4. — С. 72–84.
38. Щетинин М. Дыхательная гимнастика А. Н. Стрельниковой / М. Щетинин. — М. : Метафора, 2008. — 128 с.
39. Юдин С. Формирование голоса певца / С. Юдин. — М. : Музгиз, 1962. — 168 с.
40. Яковлев А. Физиологические закономерности певческой атаки : тренировочные упражнения для воспитания вокалистов / А. Яковлев. — Л. : Музыка, 1971. — 64 с.

41. Яковлева А. С. Формирование верхнего участка диапазона мужских голосов (из практики работы педагогов вокального факультета Московской консерватории) / А. С. Яковлева // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1984. — Вып. 7. — С. 73–86.
42. Ярославцева Л. К. О способах регуляции певческого выдоха / Л. К. Ярославцева // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1976. — Вып. 5. — С. 176–201.

Додаткова

1. Агарков О. М. Интонирование и слуховой контроль в сольном пении / О. М. Агарков // Вопросы физиологии пения и вокальной методики. — М., 1975. — С. 70–89. — (Тр. Гос. муз.-пед. ин-та им. Гнесиных ; вып. 25).
2. Билык Е. Н. Вокальная подготовка иностранных студентов направления «театральное искусство» как составляющая их социокультурной адаптации / Е. Н. Билык, Е. В. Ерошенко // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : зб. наук. пр. / [за ред. В. Я. Даниленка]. — Х. : ХДАДМ, 2012. — С. 117-120. —(Мистецтвознавство : №14); Р/д : <http://www.visnik.org/pdf/v2012-14-28-bilyk.pdf>
3. Булучевский Ю. Краткий музыкальный словарь для учащихся / Ю. Булучевский, В. Фомин. — Л. : Музыка, 1986. — 216 с.
4. Васина-Гроссман В. Вокальные формы / В. Васина-Гроссман. — М. : Музгиз, 1960. — 39 с.
5. Вертинский А. За кулисами : сборник / А. Вертинский ; сост. и вступ. ст. Ю. Томашевского. — М. : Советский фонд культуры, 1991. — 304 с.
6. Вилинская И. Значение репертуара в воспитании певца / И. Вилинская // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1967. — Вып. 3. — С. 45–90.
7. Гребенюк Н. До проблеми значення фізіологічного аспекту в розвитку співака / Н. Гребенюк // Культура України : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 2002. — Вип. 9. — С. 158–162.
8. Гринь Л. Теоретико-методичні основи вокальної підготовки майбутніх акторів. Науково-методичний посібник для студентів спеціальності «Театральне мистецтво» / Л. Гринь; [наук. ред. Г. В. Локарева]. — Запоріжжя : ЗНУ, 2011. — 149 с. : нот.
9. Дмитриев Л. Б. Интуиция и сознание в творчестве и вокальной педагогике / Л. Б. Дмитриев // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1984. — Вып. 7. — С. 135–155.
10. Должанский А. Краткий музыкальный словарь / А. Должанский. — 6-е изд., испр. — СПб. : Лань, 2003. — 447 с.
11. Дыхательная гимнастика по Стрельниковой / [авт.-сост. Т. Ю. Амосова]. — М. : Рипол классик, 2007. — 67 с. — (Здоровье и красота).
12. Емельянов В. Развитие голоса. Координация и тренаж : учебно-методическое пособие / В. Емельянов. — СПб. : Издательство «Лань», 1997. — 190 с.
13. Ерошенко Е. В. К проблеме использования методов эмоционального настраивания певческого голоса в современной вокальной педагогике / Е. В. Ерошенко // Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта (консенсус, партнерство, стандарти) в контексті Болонського процесу : матеріали наук.-практ. конф., 13-14 груд. 2005 р. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 2005. — С. 167-169.
14. Ерошенко О. В. Виразність вокального виконавства: художні та природничі чинники / О. В. Ерошенко // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харк. держ. акад. культури; за заг. ред. В. М. Шейка. — Х. : ХДАК, 2012. — Вип. 36. — С. 252–261.
15. Ерошенко О. В. Вокалізи як засіб розвитку професійного голосу студентів спеціалізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» / О. В. Ерошенко // Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків : ХДАК, 2017. — Вип. 56. — С. 88–98.
16. Ерошенко О. В. До питання про музичний компонент у сучасному вітчизняному драматичному театрі (на прикладі м. Харкова) / О. В. Ерошенко // Трансформаційні процеси в мистецькій освіті та культурі України ХХІ століття: Зб. матеріалів Міжн. наук.-творч. конф.,

Одеса, Київ, Варшава, 25-26 квітня 2017 р. – К. : НАКККиМ, 2017. – С. 62-65. – Р/д : https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/Konferencii/2017_transformaciyini_procesy_v_mysteckiy_ostviti_ta_kulturi_ukrayiny_XXI_stolittya.pdf

17. Єрошенко О. В. Емоційні чинники у вокальному виконавстві (до проблематики психології співу) / Єрошенко О. В. // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. : [зб. наук. пр.] / Харк. держ. акад. дизайну і мистец. — Х., 2009. — № 10. — С. 27-34.

18. Єрошенко О. В. Жанрові видозміни музичної вистави сучасного українського театру / О. В. Єрошенко // Мистецька освіта України XXI століття : євроінтеграційний вектор : Зб. матеріалів П'ятої Міжн. наук.-творч. конф., Одеса, Київ, Варшава, 12-13 травня 2016 р. — К. : НАКККиМ, 2016. — С. 135-138. — Р/д : https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/Konferencii/Konferensiya_Mystetska_osvita_2016_compressed.pdf

19. Єрошенко О. В. Концертний виступ як засіб вокальної підготовки студента-актора / О. В. Єрошенко // Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків : ХДАК, 2018. — Вип.. 61. — С. 63–73.

20. Єрошенко О. В. Креативність як характерна компонента вокального виконавства / Єрошенко О. В. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. дизайну і мистец. — Х., 2008. — Вип. 4/6. — С. 26-29.

21. Єрошенко О. В. Музично-драматичний аспект у вокальному навчанні студентів-акторів ХДАК / О. В. Єрошенко, Г. М. Бреславець // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матер. міжнар. наук. конф. (26-27 листоп. 2015 р.) / Харків. держ. акад. культури ; відп. за вип. Н. М. Кушнарєнко. — Харків : ХДАК, 2015. — С. 251-254.

22. Єрошенко О. В. Особливості вокального навчання низьких чоловічих голосів студентів-акторів (на матеріалі українських класичних музично-драматичних творів) / О. В. Єрошенко // Культура України. Сер.: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків : ХДАК, 2016. — Вип.. 54. — С. 116–127.

23. Єрошенко О. В. Про емоційну виразність голосу співака / О. В. Єрошенко // Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури та туризму України, Харк. держ. акад. культури. — Х., 2006. — Вип. 17 : Мистецтвознавство. Філософія. — С. 216-223.

24. Єрошенко О. В. Творчо-організаційна складова вокальної підготовки студентів-акторів (на прикладі ХДАК) / О. В. Єрошенко // Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків : ХДАК, 2018. — Вип.. 59. — С. 9–19.

25. Єрошенко О. В. Фізіологічні механізми емоцій і творчість актора-співака / О. В. Єрошенко // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т мистец. — Х., 2006. — Вип. 17. — С. 48–59.

26. Єрошенко О. В. Формування співацьких навичок у студентів-акторів (на матеріалі обробок українських календарно-обрядових пісень) / О. В. Єрошенко // Культура України. Сер. Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків : ХДАК, 2015. — Вип.. 50. — С. 57–67.

27. Заседателев Ф. Научные основы постановки голоса / Ф. Заседателев. — 4-е изд., испр. и дополн. — М. : Музгиз, 1937. — 116 с.

28. Застосування системи Крістін Лінклейтер у вокальній педагогіці : Методична розробка до курсу «Сольний спів» / Харк. держ. акад. культури ; Уклад. В. Ф. Харитонова. — Х. : ХДАК, 2006. — 18 с.

29. Злобин К. Физиология пения в профилактике заболеваний голоса певцов / К. Злобин. — Л. : Медгиз, 1958. — 136 с.

30. Иванов А. П. Об искусстве пения / А. П. Иванов. — М. : Профиздат, 1963. — 104 с.

31. Иванова Л. Артистам музыкального жанра. Из опыта работы педагога училища им. Гнесиных / Л. Иванова. — М.: Искусство, 1976. — 88 с.

32. Кампус Э. О мюзикле / Э. Кампус. — Л. : Музыка, 1983. — 128 с.

33. Крунтяева Т. Словарь иностранных музыкальных терминов / Т. Крунтяева, Н. Молокова, А. Ступель. — Л. : Музыка, 1985. — 143 с.
34. Куди нова Т. От водевиля до мюзикла / Т. Кудинова. — М. : Сов. композитор, 1982. — 176 с.
35. Кузнецов Е. Из прошлого русской эстрады : исторические очерки / Е. Кузнецов. — М. : Искусство, 1958. — 368 с.
36. Левидов И. Развитие голоса певца и профессиональные болезни голосового аппарата / И. Левидов. — Л. : Музгиз, 1933. — 195 с.
37. Левидов И. Направление звука в «маску» у певцов / И. Левидов. — Л. : Изд-во «Тритон», 1926. — 55 с.
38. Лисенко М. Про народну пісню і народність в музиці / М. Лисенко ; [ред., передмова та примітки М. Гордійчука]. — К. : Мистецтво, 1955. — 68 с. з нот.
39. Малишева Н. М. Значение принципов К. С. Станиславского для вокальной педагогики / Н. М. Малышева // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1969. — Вып. 4. — С. 180–230.
40. Назаренко И. Искусство пения. Очерки и материалы по истории, теории и практике художественного пения. Хрестоматия / И. Назаренко. — 3-е изд., дополн. — М. : Музыка, 1968. — 623 с.
41. Нестеренко Е. Е. Некоторые вопросы произношения в пении / Е. Е. Нестеренко // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1984. — Вып. 7. — С. 87–99.
42. Сафронова О. Распевки : хрестоматия для вокалистов [Ноты] / О. Сафронова. — СПб. ; М. : Лань, Планета музыки, 2009. — 72 с.
43. Сгібнева С. С. Вокальна творчість актора драматичного театру: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 – музичне мистецтво / Сгібнева Сніжана Сергіївна ; Харк. держ. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. — Х., 2009. — 17 с.
44. Станиславский К. Моя жизнь в искусстве / К. Станиславский. — М. : Academia, 1933. — 734 с.
45. Теплов Б. Психология музыкальных способностей / Б. Теплов. — М. : Наука, 2003. — 379 с.
46. Тобілевич С. Корифеї українського театру. Портрети, спогади / С. Тобілевич, [ред. передмова та прим. О. Борщаговського]. — К. : Мистецтво, 1947. — 116 с.
47. Шаляпин Ф. Страницы из моей жизни : повести / Ф. Шаляпин. — М. : Кн. палата, 1990. — 464 с.
48. Щербіна І. В. Психотренінг вокаліста в музичному мистецтві / І. В. Щербіна // Таврійські студії. Мистецтвознавство. — 2012. — № 2. — Р/д : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsm_2012_2_14
49. Юцевич Ю. Словарь музыкальных терминов / Ю. Юцевич. — 3-е изд., перераб., дополн. — К. : Муз. Україна, 1988. — 263 с. : ил.
50. Ямштекин С. Л. Влияние небного свода на профессиональное певческое голосообразование / С. Л. Ямштекин // Вопросы вокальной педагогики : сб. ст. — М. : Музыка, 1976. — Вып. 5. — С. 202–231.
51. Ярославцева Л. К. Особенности дыхания у певцов и некоторые методы его исследования / Л. К. Ярославцева // Вопросы физиологии пения и вокальной методики. — М., 1975. — С. 5–32. — (Тр. Гос. муз.-пед. ин-та им. Гнесиных ; вып. 25).

12. Інформаційні ресурси

1. Аккорды и тексты песен на Одуванчике. — Р/д : [<https://www.oduvanchik.net/>].
2. Музыка онлайн. — Р/д : [<http://music.i.ua>].
3. НАР — Р/д : [<http://www.notarhiv.ru/>].
4. Наше. Тексти пісень з нотами. — Р/д : [<http://nashe.com.ua/song>].
5. Ноти. Золотий фонд української естради. — Р/д : [uaestrada.org/rizne/noty].
6. Ноти українських композиторів — Р/д : [<http://ukrnotes.in.ua/>].
7. Нотная библиотека classON.ru — Р/д : [<http://www.classon.ru/lib/catalog/>].

8. Нотный архив Бориса Тараканова. — Р/д : [notes.tarakanov.net/].
9. Нотомания. — Р/д : [www.notomania.ru/].
10. Ноты, тексты. — Р/д : [ru.scorser.com/].
11. Онлайн-архив классической музыки. — Р/д : [classic-online.ru/].
12. Онлайн радио плеер Radiocent. — Р/д : [http://www.radiocent.ru/].
13. Русские романсы. — Р/д : [www.russianplanet.ru/music/lyrics/romances.htm].
14. Українські народні пісні з нотами. — Р/д : [zimorodokan.livejournal.com/6042.html].
15. Українські пісні: Тексти та акорди пісень — Р/д : [https://www.pisni.org.ua/links/notes.html].
16. Энциклопедия циркового и эстрадного искусства. — Р/д : [http://ruscircus.ru/encyc].
17. Free-scores.com: World Free Sheet music (PDF, MIDI, MP3) (Бесплатный нотный архив). — Р/д : [http://www.free-scores.com/index_uk.php].
18. Home – Cantorion – Free sheet music, free scores (Бесплатные ноты, прослушивание и концертные объявления.) — Р/ д : [http://cantorion.org/].

Бібліотеки

1. Бібліотека Харківської державної академії культури.
2. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека імені К. С. Станіславського.
3. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Основи вокального виконавства (Основи вокалу)

Робоча програма дисципліни
для студентів спеціальності «Сценічне мистецтво»
спеціалізації «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно»

Розробник
Єрошенко Олена Віталіївна,
канд. мистецтвозавства, доцент

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерний набір та верстка *Єрошенко О. В.*

План 2019

Підписано до друку 2019 р. Формат 60/84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 1,04. Тираж 50 прим. Зам. №

ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4.
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК